

КЛАСИЦИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Виљем Шекспир
Средолетне
ноћи сан

Превод Бранислава Г. Ромчевића

Наслов оригинала: *A Midsummer Night's Dream*, by William Shakespeare.

Наслов превода: *ИСредолетне ноћи сан*, од Виљема Шекспира.

Аутор превода: Бранислав Г. Ромчевић.

Друго издање (интернетско). Број примерака: отворен интернетски тираж.

Уредник, издавач и штампар: Бранислав Г. Ромчевић, Новоградска 14, Београд.

Место и година штампања: Београд, 2017.

© 2012. **Бранислав Г. Ромчевић**. Сва права придржава Бранислав Г. Ромчевић. Ниједан део ове публикације не сме се репродуковати, држати у систему за похрањивање, или се преносити и умножавати у било ком облику или било којим путем – електронски, механички, фотокопирањем, снимањем звука или слике, или на било који други начин, нити икако комерцијално користити – без претходне писмене сагласности Бранислава Г. Ромчевића.

Ова електронска књига је у формату ADOBE PDF, са забраном копирања и штампања.

Садржај

О писцу и књизи	4
<i>Средолетне ноћи сан</i>	21
Појмовник преводиочев	1435

О ПИСЦУ И КЊИЗИ

Виљем Шекспир (1564–1616), велики песник и највећи енглески – а по многима и светски – драмски писац, јесте један од генија чији живот, посебно онај његов део који се односи на стваралаштво, није ни издалека довољно документован. Пабирци документације – о крштењу, венчању, рођењу деце, опоруци, неким пословним трансакцијама – указују нам на човека који је збиља постојао, али нам не нуде задовољавајућу слику Шекспира–уметника. Ипак, зна се да је, из ко зна ког разлога, напустио родни Стратфорд на Авону и породицу негде 1588. и освануо у Лондону, где се – опет ко зна зашто – латио глумишта и као извођач и као писац текстова. Успешан од почетка до краја у обома, био је први који је своје песме и драме штампао и продавао публици, а постаје и сувласник чувеног позоришта „Глобус“. Позоришну каријеру окончава и повлачи се, 1611, у мировину у свој Стратфорд, с добицима који га сврставају у имућне. Прва збирка његових дела објављена је 1623. Опус му

обухвата скоро четрдесет драма – трагедија, историјских комада, и комедија – као и 154 сонета и пет дужих поема. Шекспир је своје драме писао највећма неvezаним стихом, обично у јампском пентаметру, и поетском прозом, користећи веома широк друштвено–историјски дијапазон при избору сижеа. Његова поетичност, интелектуални сензибилитет и очито мултидисциплинарно познавање људског друштва и цивилизације учинили су да су га књижевни посленици одавно ставили на врх светске књижевне пирамиде, на коме ће засигурно и остати у долазећим вековима. Такође одавно, неки су се запитали откуд те особине и вредности у релативно необразованог провинцијалца, па се из тог породила чувена контроверза о томе „ко је написао дела Шекспирова“. Наравно, она је, суштински, бесмислена, колико и питање да ли је „Илијаду“ или „Одисеју“ срочио баш Хомер. Иза „Хамлета“, заувек, стоји именски код „Шекспир“, ма ко био иза овог потоњег.

Упркос тумачењу критичара и шекспиролога да се у наслову Шекспирове комедије „Средолетне ноћи сан“ (у Срба нетачно преведеног као „Сан летње ноћи“ и „Сновиђење у ноћ ивањску“) подразумева, парадоксално, ноћ летње дугодневице, у јуну месецу (иако се радња,

без сумње, догађа у ноћи мајског славља), овде се, по први пут, износи теза да нема никаквог парадокса, јер је Шекспир, засигурно, као лето паганског календара пројектовао време измеђ мартовске равнодневице и јунске дугодневице, у чијој је средини управо ноћ радње комада, ноћ првог мајског млађака, кад су се, као и о јунској дугодневици, одржавале паганске светковине и славља; ноћ кад, такође, виле и натприродна бића вршљају.

„Сан“ је, наизглед, само урнебесна гротеска, с радњом постављеном у далекој паганској прошлости, у доба митског грчког јунака Тезеја, о чијој веридби и венчању с краљицом Амазонки, Хиполитом, радња делом говори. Паралелно овоме, одвијају се и збивања измеђ четворо младих Атињана, у чије љубавне односе и јаде се, у шуми надомак Атине, чаробним соковима збрковито мешају краљ вилењака Оберон и његов помоћник Пух. Трећа „радња у радњи“ је апсурдна међуигра коју, у част Тезејевог венчања, изводи група атинских занатлија. Но, испод урнебеса, назире се вишеслојна тематика: природа љубави, питања људског идентитета, сексуалности и односа измеђ полова, као и односа у патријархалном друштву које почиње да подлеже владарском упливу. Овој комедији популарност је само

расла током векова, а од почетка двадесетог доживљава све спектакуларније изведбе и, као многи други Шекспирови комади, бројне филмске и телевизијске адаптације.

Бранислав Г. Ромчевић

СРЕДОЛЕТНЕ НОЋИ САН

ЛИЦА

ТЕЗЕЈ, Војвода атински.

ЕГЕЈ, отац ХЕРМИЈИН.

ЛИСАНДЕР, заљубљен у ХЕРМИЈУ.

ДИМИТАР, заљубљен у ХЕРМИЈУ.

ФИЛОСТРАТ, Тезејев управник за гозбе.

КЛИН, дрводеља.

ПАСИР, столар.

КАЛЕМ, ткач.

ДУВАЛО, мехокрп.

ГУБАЦ, котлокрп.

ГЛАДУШ, кројач.

ХИПОЛИТА, Краљица Амазонки, верена за Тезеја.

ХЕРМИЈА, кћер ЕГЕЈЕВА, заљубљена у ЛИСАНДРА.

ЈЕЛЕНА, заљубљена у ДИМИТРА.

ОБЕРОН, Краљ вилински.

ТИТАНА, Краљица вилинска.

ПУХ, или СЛАВКО ДРУГАР, вилењак.

ГРАШКОЦВАТ, вилењак.

ПАУЧИНКО, вилењак.

ЛЕПТИРАЦ, вилењак.

СЕМЕ СЕНФА, вилењак.

ПИРАМ, ТИЗБА, ЗИД, МЕСЕЧИНА, ЛАВ: лица у међуигри коју изводе лакрдијаши.

Остале виле и вилењаци што служе свога Краља и Краљицу.

Пратиоци ТЕЗЕЈЕВИ и ХИПОЛИТИНИ.

МЕСТО РАДЊЕ: Атина, и Шума недалеко од ње.

ЧИН 1, ПРИЗОР 1. *Атина. Одаја у Палати Тезејевој. Наступе Тезеј, Хиполита, Филострат и Пратиоци.*

Тезеј: Сад, лепа Хиполито, наш час венчани

Брзо се ближи; четири дана срећна доносе

Месец нов. Но, мнијем, како споро

Тај стари Месец слаби! Жеље ми одлаже,

Налик маћехи ил' удовици

Што дуго тањи приход младићев.

Хиполита: Четири дана брзо ће у ноћ уронити;

Четири ноћи брзо ће време одсањати;

А тад Месец, налик сребрном луку

Тек свинутом на небу, гледаће ноћ

Наших свечаности.

Тезеј: Иди, Филострате,

Потакни младеж атинску на весеље;

Буди несташни и живи дух радости;

Усмери жалобност к погребима;
Тај бледи друг није за славље нам. [*Изађе
Филострат.*]

Хиполито, снубих те мачем својим,
И љубав твоју стекох ранив те;
Но венчаћу те друкчијим стилем,
Са помпом, са слављем, са гошћењем.

[*Наступе Егеј, Хермија, Лисандер и Димитар.*]

Егеј: Срећан да си, Тезеју, наш славни војводо!

Тезеј: Хвала, добри Егеју; шта је ново код тебе?

Егеј: Ја дођох пун једа, са притужбом
На своје дете, ћерку Хермију.

Иступи, Димитре. Дични господине,
Тај човек пристанак мој има да жени је.

Иступи, Лисандре. Војводо милосни,
Тај човек груд зачара кћери ми;

Ти, ти, Лисандре, песме јој даваше,
И спомене љубавне мењаше с кћери ми.

По месецу певаше уз прозор њен,
Гласом лажним стихе лажне љубави,

И украде њене маште дојам

Локнама косе ти, прстењем, тринама, тлапњама,

Ситницама, трицама, цвећем, слаткишима –

теклићама

Дејства снажног на младост неотпорну.
Лукавством уграби срце кћери ми,
Окрену послух њен, што ми припада,
У одбој тврди; те, милосни војводи,
Буде л' да она неће ту, пред твојом милошћу,
Пристати да венча се с Димитром,
Молим за старо право атинско –
Пошто је моја, да смем је дати;
Што биће ил' овом џентлмену,
Ил' смрти њеној, по закону нам,
Одмах примењеном у том случају.

Тезеј: Шта велиш, Хермијо? Знај, цуро лепа:

Отац твој треба ко бог да ти је;
Тај што створи лепоту ти, јест, и тај
Ком ти само си ко лик у воску
Који он утисну и моћ има
Да лик остави ил' га нагрди.

Димитар је џентлмен врсан.

Хермија: Па и Лисандер је.

Тезеј: Сам по себи јесте;

Но у случају овом, јер мањка му глас твог оца,
Други се мора сматрати врснијим.

Хермија: Кам да отац мој гледне мојим очима.

Тезеј: Пре је да очи ти морају његовим судом

гледати.

Хермија: Преклињем твоју милост да ми опрости.

Не знам која ме сила осмели,

Ни како то тиче чедност моју,

У таквом друштву ту да браним мисли своје;

Но молим твоју милост да ми се каже

Најгоре што у том може ме снаћи

Одбијем ли да венчам се с Димитром.

Тезеј: Ил' да те смакну, ил' да се лишиш

Заувек друштва људскога.

Стог, лепа Хермијо, испитај жеље ти;

Мисли на младост ти, добро истражи крв своју,

Да л', не попустиш ли свог оца избору,

Можеш трпети ризу монашку,

Навек да заточена си у самостану сенитом,

Да живиш ко сестра јалова сав живот,

Појући химне плахе хладној, бесплодној Луни.

Трипут блажене те што тако крв своју свладају,

Да прођу такво девичко ходочашће;

Ал' је земаљскије срећна ружа цеђена,

Но та што, венућ на трну чедном,

Расте, живи и мре у самотном блажју.

Хермија: Тако ћу ја расти, тако живети, тако мрети,
господине,

Пре но дати право на чедност ми
Господству његовом, чијем јарму немиллом
Душа ми не пристаје да слободу преда.

Тезеј: Размисли; а до следећег млађа –
Дана овере, измеђ љубави ми и мене,
На вечну везу дружења –
Тог дана ил' се спреми да умреш
Због непослуха вољи свог оца,
Ил' да се венчаш с Димитром, како он хтеде;
Ил' на олтару Дијане да зарекнеш се
На уздржљивост вечну и живот осаме.

Димитар: Попусти, слатка Хермијо; Лисандре,
уступи

Свој захтев махнити мом праву јамачном.

Лисандер: Ти оца јој љубав имаш, Димитре;
Мени пусти Хермијину; њега жени.

Егеј: Презриви Лисандре! Тачно, има љубав моју,
А што је моје, љубав ми предаће му.

А она је моја, и све право на њу
Преносим на Димитра.

Лисандер: Господине, рода сам доброг ко он,
Исто изгледан; љубав ми већа је од његове;
Мој иметак у свему подједнак
Димитровом, аколи не већи;

И, што више је но све те хвале,
Воли ме дивна Хермија.
Што право своје тад тражио не бих?
Димитаре, то ћу му у лице тврдит,
Љубависаше с Јеленом, ћерком Недара,
И душу јој доби; и она, госпа слатка, воли,
Одано воли, с обожавањем воли,
Тог мрљавог и несталног човека.
Тезеј: Морам признати да то сам чуо,
И мних да о том с Димитром зборим,
Али, препун ствари личних,
Мој ум то погуби. Но, Димитре, приђи;
И приђи, Егеју; са мном идете,
Имам неки упут лични за обојицу.
Ти, пак, Хермијо лепа, гледај да спремиш се
Да жељи очевој склоности примериш;
Ил' те закон Атине предаје –
Што блажити никако не можемо –
Смрти, ил' завету жића самотног.
Дођи, Хиполито моја; како је, љубави?
Димитре и Егеју, крећите:
Морам вас рабити у неком послу
У вези с пиром нам, и с вама већати
О нечем потанко што вас се тиче.

Егеј: Следимо те послушно и с вољом. [*Изађу сви сем Лисандра и Хермије.*]

Лисандер: Шта је, љубави моја! Што ти је образ тако блед?

Откуд да руже ту бледе тако брзо?

Хермија: Можда због мањка кише, коју бих лако могла

Лити им из провале очију мојих.

Лисандер: Авај! По свему што икад читам,

Икад чух из приче ил' повести,

Ток праве љубави не тече глатко;

Него је ил' у роду различна, –

Хермија: О, муке! Да се превисок подвргне ниском.

Лисандер: Ил' неподударна гледе старости.

Хермија: О, злобе! Да престар се с младим свеже.

Лисандер: Ил' зависи од избора пријатеља, –

Хермија: О, пакла! Љубав бирати туђим очима.

Лисандер: Или, ако у избору има склоности,

Рат, смрт, ил' болест опседну је,

Чинећи је ко звук пролазном,

Брзом као сен, прхком као сан;

Кратком ко муња у чађној ноћи,

Што, у гневу, открије небо и земљу,

А пре но што човек може „Гле!“ рећи,

Раље је прождеру помрчине.

Тако живе, сјајне ствари се мету.

Хермија: Та ако драгане верне увек спотичу,

То важи тад ко указ судбински:

Онда да јад свој стрпљењу учимо,

Јер то је мука навадна,

Припадна љубави ко мисли, сни и уздаси,

Жеље и сузе, страсти јадне пратиоци.

Лисандер: Добар став; стог почуј ме, Хермијо.

Имам тетку удову, домаћицу

С приходом велим, а деце нема.

Од Атине кућа јој на седам лига;

А мене штује ко сина једног.

Тамо те, мила Хермијо, могу венчати;

А донде оштри закон атински

Гонит нас не може. Волиш ли ме, тад

Сутра наноћ се кради из куће очеве;

А у шуми, један лиг ван града,

Где једном те сретох са Јеленом,

Да јутро мајско ми светкујемо,

Тамо ћу чекати на те.

Хермија: Добри мој Лисандре!

Кунем ти се Купида луком најјачим,

Златоглавим му најбољим стрелама,

Невиношћу гугутки Венериних,
Тим што душе сплиће и љубави промиче,
И пламом што сажга Картаге краљицу
Кад виде се Тројац неверни под једрима,
Свим заветима што мушки их икад прекршише,
Бројнијим но што их жене рекоше,
Баш на том месту које ми заказа
Сутра ћу збиља наћи се с тобом.

Лисандер: Држи обећање, љубави. Гле, стиже
Јелена.

[Наступи Јелена.]

Хермија: Свако добро, лепа Јелено! Камо?

Јелена: Зовеш ме лепом? То лепо пореци.

Димитар твоје лепо воли. О, срећног ли лепог!

Очи су ти звезде водиље; а слатки напев језика твог

Складнији од шеве уву чобанском

Кад жито је зелено, кад пуши глога крену.

Болест је прилепна; о, да је и чар,

Твој бих кечила, лепа Хермијо, пре но што кренем.

Твој глас би уво ми кечило, око ми твоје,

Мој језик би кечио твог језика пев слатки.

Да је свет мој, а Димитар напосе,

Остатак дала бих да ти се преда.

О, учи ме том како изгледаш, и каквом вештином

Владаш кретом срца Димитровог.

Хермија: Мрштим се на њ, а ипак ме још воли.

Јелена: О, да ти мргоди тој вештини уче осмехе моје!

Хермија: Кунем га, а он ме ипак воли.

Јелена: Да могу ми молитве такву љубав таћи!

Хермија: Што више мрзим, то више ме он следи.

Јелена: Што више волим, то више ме он мрзи.

Хермија: Лудост му, Јелено, није преступ мој.

Јелена: Није, но лепоте ти. Кам да мој је преступ тај!

Хермија: Теши се: више ми лице неће видети.

Лисандер и ја ћемо отале побећи.

Пре но што сам Лисандра смотрила,

Атина ми се ко рај чинила.

Па какве се дражи у љубави ми находе

Да он у пакао небо искрене!

Лисандер: Јелено, своје кане открићемо ти:

Сутра наноћ, кад Феба примети

У водном зрцалу свој образ сребрни

И влатну траву одене бисерјем течним,

У време што бег драгана још крије,

Наумисмо красти се кроз атинске капије.

Хермија: И у шуми, где често смо ја и ти

На стељи од јаглаца бледих знале лежати,

Празнећи из груди тајне им слатке,

Ту ћемо се мој Лисандер и ја срести;
И отале од Атине очи скренути,
Да знанце нове тражимо и друштво туђе.
Збогом, слатка друго: моли за нас;
А теби да срећа Димитра да!
Реч држи, Лисандре: виду морамо кратити
Храну драгана до сутрашње тамне поноћи.
Лисандер: Хоћу, Хермијо моја. [*Изађе Хермија.*]
Јелено, збогом.

Да би, ко ти за њим, Димитар лудео за тобом! [*Изађе.*]

Јелена: Како је неко од другог срећнији!
По Атини лепом ко она држе ме сви.
Па шта? Димитар тако не мисли;
Неће да зна шта знају сем њега сви.
И како он греши, заљубљен у очи Хермије,
Тако и ја, љубећи особине његове.
Ствари гадне и ружне, без вредности,
Љубав у облик и част може преметнути.
Љубав не гледа очима но умом;
Па стог Купида крилатог сликају слепим.
А ум љубави нема укус за расуду:
Крила без очију значе журбу безглаву.
Стог се вели да Љубав је дете,
Јер се у избору често смете.

Ко што се у игри заричу дерани,
Тако је дечак Љубав кривоклетник свестрани:
Јер пре но што Димитар очи Хермији угледа,
Ко град клетве сипаше да мени само припада;
А кад тај град мало јаре од Хермије осети,
Он преста, а пљусак клетви се истопи.
Идем да кажем му о бегу лепе Хермије.
Тад он ће у шуму сутра увече
Следити њу; а за то обавештење
Примим ли хвала, трошак то драг је.
А тим каним да бол свој богатим:
Да га, док тамо гре и врће се, мотрим. *[Изађе.]*